

Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського

Кафедра хореографії та мистецтвознавства

**Специфічні особливості постановочної
роботи у дитячому хореографічному колективі**

Лекція для студентів IV курсу ФПО спеціальності 024 «Хореографія»
з дисципліни «Мистецтво балетмейстера (композиція та постановка
хореографічних номерів)»
(2 год.)

Розробив: ст.викладач Бойко А.Б.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри хореографії та
мистецтвознавства

Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.

Зав. кафедри: проф., к.п.н. _____ Сосіна В.Ю.

Львів – 2019 р.

Тема: Специфічні особливості постановочної роботи у дитячому хореографічному колективі.

План.

1. Зміст хореографічної роботи з дітьми.
2. Методичні прийоми в роботі з дитячим хореографічним колективом.
3. Психофізичні особливості дітей та їх врахування в хореографічній роботі.
4. Поділ на вікові групи в хореографічному ансамблі.
5. Приміщення та обладнання залу для занять хореографією.
6. Використана література.

Хореографічне виховання має велике значення в естетичному розвитку дитини. Результати естетичного виховання засобами хореографії, як і будь-якого іншого, залежать від методів викладання. При правильно обраній та науково-обґрунтованій методиці, що будується з урахуванням єдності форми і змісту, при провідній ролі змісту, природні задатки дитини виявляються, розвиваються, формуються всебічно.

Засобами танцювального мистецтва прищеплюється любов до всього красивого, витонченого. Саме така мета стоїть перед викладачами хореографічних відділів, загальноосвітніх шкіл та керівників танцювальних гуртків, оскільки естетичне виховання треба починати у ранньому віці.

Викладачам хореографії завжди варто пам'ятати, що танець, як мистецька дія, не може бути беззмістовним, бо він, як і всі види мистецтва, сприяє вивченню дійсності, допомагає формуванню світогляду.

Танець – це сукупність організованих і виразних рухів, підкорених загальному ритмові, втілених у завершену художню форму.

Він має величезні можливості для розвитку думок і почуттів танцюристів. Головне в танці – це втілення його задуму, який розкривається через пантоміму, відповідні пластичні рухи, живі і дійові образи.

Хореографічне виховання неможливо собі уявити без піклування про її фізичний розвиток. Танцюрист, який легко

володіє корпусом і легко координує рухи, повніше і глибше розкриває зміст танцю. Кожен хореографічний твір вимагає від учня емоційності, творчої активності, мобілізації всіх його фізичних і духовних сил.

Завдання педагога-хореографа полягає в тому, щоб невпинно підвищувати хореографічну культуру дітей, знайомлячи їх з кращими зразками танцювального мистецтва, з життям і діяльністю провідних хореографів, танцюристів і художніх колективів.

Діти, які систематично займаються хореографією, набувають гарної, стрункої постави, легко і граційно рухаються. При цьому зникають такі фізичні вади, як сутулість, ходьба з піднятими плечима, похилена голова, розмашиста хода і т.п.

Крім того педагог-хореограф повинен навчити своїх підопічних основ танцювального мистецтва, дати їм необхідні знання, навички, танцювальну техніку, враховуючи вікові властивості учнів.

Організація художньої діяльності забезпечується добром методичних прийомів, що викликають у дітей бажання творчості. До них належать:

1. **Показ.** Він полягає в тому, що приступаючи до вивчення нового руху, пози, самостійного руху рук, голови, корпусу, педагог супроводжує його точним показом, який обов'язково повинен мати зміст і образ. При такому показі рух набуває певної естетичної форми.

У показі педагог виконує рух у закінченому вигляді, а тоді переходить до розбору його деталей. Цей метод можна назвати методом розчленування руху. Тільки після послідовного вивчення всіх деталей педагог поєднує їх і працює над формою всього руху. Змістовний, точний показ зосереджує увагу дитини, добре впливає на всі органи чуттів і, насамперед на розумову діяльність. З початком руху у дітей одночасно починається розвиток образного мислення, уявлення про час і простір. І.Сеченов зазначав, що жоден рух не буває без мислення, а роль образу він розцінював як регулятор поведінки.

Саме тому завдання педагога при показі полягає в тому, щоб навчити дітей просто бачити рух, але, головним чином, дати в ньому образне розуміння усієї форми шляхом спостереження за його розвитком. Необхідно, домогтися, щоб вивчаючи рух, діти творчо висловлювали свої почуття, пояснювали один одному, як

його потрібно виконувати. Це веде до чіткішого уявлення образу руху, що в свою чергу, впливає на розвиток фантазії, яка допомагає дитині глибше розкрити свій духовний світ. Якщо ж вона не розуміє форми руху і педагогові не вдається добитися цього розуміння, то дитина не зможе правильно виконати, що в подальшому призведе до зниження якості виконання і змісту танцю, тобто танець втратить своє виховне значення. При неувазі до змісту, образу танцю творчість дітей стає беззмістовною і формальною.

Починаючи з перших занять, дітей треба вчити спочатку основного – серйозного сприйняття та точного відтворення.

2. **Зразок** – це правильне, емоційне, виразне і красиве виконання педагогом завдання, яке він ставить перед дітьми. Зразком може бути танцювальна фраза з двох-трьох рухів, частина хороводу, танцю, етюд, гри. При показі зразка застосовується метод цілісної вправи. У своєму виконанні педагог образно розкриває зміст і значення кожного уривка так, щоб у дитини з'явилось бажання його виконати. Тільки за такої умови діяльність дитини буде творчою. Показуючи зразок, педагогу треба разом з дітьми аналізувати його деталі, знаходити в них вже вивчені і знайомі їм рухи і те, як ці рухи пов'язані між собою. Такий процес навчання сприяє міцному засвоєнню матеріалу, стимулює розумову діяльність і є передумовою якісного виконання.

Після аналізу педагог повторює виконання зразка, а потім пропонує дітям самим виконати його по пам'яті. Перші зразки повинні бути короткими і простими, але поступово, в процесі практичної діяльності і в залежності від віку, вони ускладнюються і стають довшими.

3. **Словесний метод** – це вміння користуватися словом. Методичні прийоми показ і зразок не можуть існувати без словесних пояснень, вказівок. Психологічна сила впливу слова і інтонація, з якою воно сказане, відкривають перед педагогом великі можливості у спілкуванні з дітьми. Вчасно і до речі сказані слова стимулюють ініціативу, активність, спонукають до дії, спрямовують увагу на те головне, що треба відтворити в завданні, зміцнюють упевненість дитини в своїх діях. Слово може бути великим стимулятором, але ним можна і паралізувати діяльність дитини, убити її віру в себе. Саме тому користуватися словом і інтонацією педагог повинен обережно і артистично, щоб не

принизити, не образити дитину, яка в дошкільному віці дуже вразлива і надовго може замкнутися в собі.

Давати дітям завдання або робити зауваження слід доброзичливо, в голосі педагога повинно звучати бажання допомогти дитині поступово розкрити у кожному завданні іноді ще не відомі їй самій можливості.

4. Музичний супровід. Музика є одним з найсильніших засобів виховання. Коли дитина слухає її у неї, незалежно від бажання і свідомості, виникають певні думки, почуття, образи; збагачується емоційна сфера, яка впливає на якість виконання рухів. Музика допомагає формувати осанку, розвиває координацію, знімає втому. Вона викликає процеси збудження і гальмування.

Високої культури рухів, на що й спрямовані заняття з хореографії, не можна досягти без відповідного щодо якості музичного матеріалу. Добирати його рекомендується з класичних і сучасних творів, зарубіжної музики, а також народної у професійній обробці. За своїм змістом ці твори повинні відповідати внутрішньому світові дитини, відповідати характеру рухів і розвиткові образів.

Виховати у дитини справжню потребу в музиці, любов до неї, музичний смак – одне з важливих завдань педагога, і починається це виховання з музичного оформлення уроку. Послідовність і ускладнення матеріалу від уроку до уроку з урахуванням вікових особливостей дітей – головне, чим треба керуватися у доборі музичних творів. Завдання це складне, вимагає перспективного річного планування, виходячи з якого педагог складає поурочні плани, що витікають одне з одного.

5. Ігровий метод змагання. Суть його полягає в тому, що педагог підбирає для дітей таку гру, зміст якої передбачає змагання їх між собою на краще виконання того чи іншого завдання. Гру можуть придумати і самі діти.

6. Метод виховання підсвідомої діяльності. Повноцінна творча діяльність не може протікати без участі підсвідомості. Чим багатша підсвідомість, тим яскравіше, несподіваніше у момент творчого процесу вона підкаже рішення, яке не підкаже свідомість.

Виховання підсвідомої діяльності починається з дошкільного віку, і відбувається воно шляхом накопичення вражень – зорових, слухових, чуттєвих.

Велику роль у цьому процесі відіграють прогулянки, під час яких діти вивчають рідну природу, вчаться бачити і відчувати її красу; читання казок, дитячих оповідань, втілення на заняттях казкових образів, знайомство з книжковими ілюстраціями, альбомами репродукцій живопису для дітей тощо.

У дитячих хореографічних колективах можуть займатися діти віком від 5-6 до 16 років. І в роботі колективу це потребує диференційованого підходу.

Поділ занять танцями відбувається за двома ознаками: віковому і статевому. В колективах, про які йде мова, хлопці та дівчата розділені на чотири вікові групи: підготовчу (хлопці і дівчата разом, вік – 5-7 років), молодшу (хлопці та дівчата разом, вік – 7-10 років), середню (хлопці та дівчата окремо, вік – 10-12 років), старшу (хлопці та дівчата окремо, вік – старше 12 років). Розділення пояснюється фізіологічними особливостями розвитку дітей, специфікою вправ для тих та інших. Крім того, з середньої і старшої груп формується основний склад ансамблю. Хлопці і дівчата, окремо в своїх групах, вивчають репертуар, а потім, зустрічаючись на зведених репетиціях, відпрацьовують танці для концертів.

Але в цілому, не зважаючи на розділення за віком та статтю, кожен колектив має цільну педагогічну програму на весь період занять в колективі, на декілька років і на кожен рік окремо. Крім того, на кожну групу окремо. Такий підхід до роботи в дитячому хореографічному колективі буде сприяти розвитку кращих людських якостей, таких як дружба, повага до старших, уважне відношення старших до молодших, хлопців до дівчат, буде формувати свідому дисципліну та культуру поведінки, сприяти фізичному росту та артистизму.

Керівник хореографічного колективу повинен враховувати і психофізичні особливості дітей. У дітей дошкільного і підготовчого класу, (за віком), увесь кістково-м'язовий апарат, а також і зв'язковий, ще дуже слабкі, перебувають у стадії розвитку, і тому не можна перевантажувати їх. У цьому віці недостатньо розвинена ступня (23 градуси), а в молодших стопи тримають майже паралельно. Розгортання ступні з віком поступово збільшується. Зважаючи на це, на заняттях не можна форсувати формування виворітності, а проводити їх варто в не виворітних позиціях. З віком у дитини розвивається і стрибок.

Швидкість рухів залежить від швидкості протікання фізіологічних процесів у нервово-м'язовому апараті і центральних відділах нервової системи.

Паралельно з віком, розвитком дитини, зростає і швидкість ходи. У своїй роботі педагог-хореограф не повинен перевтомлювати дітей невідповідними їхнім психофізіологічним можливостям темпами і тривалістю занять.

Точність відтворення м'язового напруження у дітей 7-10 років ще не велика, а у молодших – просто мала, як і здатність нервової системи до тривалого, безперервного збудження нервових центрів при постійному напруженні. Виходячи з цього, педагогові необхідно пам'ятати, що тривалі навантаження під час вивчення танцю в одному і тому ж ритмі давати не рекомендується, потрібно чергувати їх з фазами переключення, у вигляді більш легких м'язових зусиль.

У дітей дошкільного віку процеси збудження превалюють над процесами гальмування. Відчуття і сприйняття у них розвивається інтенсивно і випереджають розвиток мислення. У віці 5-7 років відбуваються істотні зміни і у вищій нервовій діяльності дитини: підвищується роль слів і словесних образів, підсилюється і значення усвідомленої дії.

У 7 років інтенсивно розвиваються основні властивості нервової системи: сила, рухливість, врівноваженість; чіткіше виявляються індукційні відносини, концентруються послідовні гальмування, що впливають уже на процеси збудження. Види внутрішнього гальмування виробляються легко і стають стійкішими. У цей період для педагога відкриваються нові можливості в системі навчання і виховання. Поведінка дитини – це процес вироблення систем умовних зв'язків і рефлекторних актів. Педагогу для правильного проведення навчального процесу треба знати, які види подразників і форми їхнього підсилення відповідають кожному віку.

У дітей 4-6 років домінує ігровий рефлекс. Від 6 до 7 років, крім ігрового рефлексу, рефлекторним підсиленням виступає слово. З 4 до 6 років переважає мислення в дії, тому з 4 років доцільно посилити розвиток рухової активності дитини з використанням більш широкого діапазону чітко диференційованих за віком і адекватних за завданням засобів формування моторики організму,

що швидко росте. У дітей 6-7 років мислення в дії пов'язане із словесним мисленням.

Заняття з дітьми можна проводити у груповій та індивідуальній формі. Та при будь-якому варіанті основним залишається **урок**, мета якого – ознайомити, навчити, закріпити.

Тривалість уроку не повинна перевищувати 45 хвилин, інакше це призведе до фізичної перевтоми дітей, розсіювання їхньої уваги. Він має будуватися на різноманітному матеріалі, який подобається дітям, оскільки одноманітна діяльність стомлює їх. Не слід також довго затримувати увагу дітей на одному рухові, тому що вона у них ще нестійка. Між складовими частинами уроку треба робити паузи, щоб переключити увагу дітей.

Побудова уроку. Починати його слід з 3-5-хвилинною «розминкою». «Розминка» - це підготовка до початку уроку, нею починається емоційне проникнення в образ, активізується увага для загального звільнення у дітей рухової реакції – вони вчаться у рухах переживати музику.

Урок, як правило, складається з трьох частин, кожна з яких має бути не затягнутою і цікавою.

Перша частина уроку: розучування рухів у ігрових завданнях.

Друга частина уроку: молодша група – вільні ігри за вибором дітей, середня – ігри за придуманими самостійно сюжетами, старша – розучування етюдів до танців.

Третя частина уроку: молодша група – ритмічні завдання, спочатку без супроводу, а пізніше – із супроводом; середня – ігрові етюди до танцю; старша – розучування частин танцю. За бажанням педагога може бути і четверта частина уроку: молодша група - прослуховування музики до наступного ігрового завдання або ритмічної вправи; середня – показ самостійно підготовленого завдання; старша – показ самостійно створеного етюдів або маленького танцю.

Кожна частина уроку повинна включати повторення попереднього і виклад нового матеріалу з обов'язковим його закріпленням.

Кожна частина уроку повинна ставити конкретні завдання, пов'язані між собою і спрямовані на виконання програми в цілому.

Новий матеріал краще подавати в невеликому обсязі, з наростанням ступені складності, повторюючи його до свідомого засвоєння дітьми.

Одне з важливих завдань, які необхідно вирішити при організації танцювального колективу, це – приміщення для занять, а також тренувальна форма учасників.

Приміщення повинно бути просторим (5-6 кв. м. на кожного учасника), світлим, чистим і таким, що легко провітрюється, як-от спортивний зал. Воно має бути обов'язково з дерев'яною підлогою, бо на кам'яній чи паркетній підлозі проводити тренування незручно і навіть шкідливо для здоров'я. Температура повітря повинна бути приблизно +15-16 градусів за Цельсієм.

Зал необхідно обладнати станками. Тренувальні станки – це паралельно укріплені до стіни на металевих кронштейнах два круглих поруччя діаметром 6-8 см. Відстань від підлоги до нижнього поруччя 65-75 см для дітей і 95-105 для дорослих. Проміжок між кронштейнами – 2,5 м. Відстань станка від стін – 25 см. Два поруччя роблять з розрахунку на різний зріст учасників. Станки можуть бути переносними, прикріпленими на спеціальних підставках, або ж різних конструкцій.

Добре, коли на одній із стін є дзеркало для перевірки кожним учасником правильності виконання тієї чи іншої вправи, пози чи танцювального руху.

Перед заняттями приміщення необхідно провітрити, підлогу протерти вологою ганчіркою. Ноги учасників не повинні ковзати. Щоб не здіймався порох, підлогу треба скроплювати.

Бажано, щоб в інтер'єрі танцювального залу були портрети майстрів хореографічного мистецтва, композиторів, видатних балетмейстерів, педагогів-хореографів, схеми з методичними матеріалами, танцювальними позами тощо.

В установі чи закладі, при якому діє танцювальний колектив, також треба відвести місце для роздягалок, які повинні бути оснащені лавами чи стільцями, а також вішаками. Добре, коли поблизу балетного залу є душ з теплою водою, яким би учасники могли користуватися після занять.

Література

1. Годовський В.М., Арабська В.І. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом. – Рівне: РДГУ, 2000.
2. Голдріч О.С. Методика викладання хореографії. – Львів: СПОЛОМ, 2006.

3. Голдрич О.С. Методика роботи з хореографічним колективом.
– Львів: СПОЛОМ, 2006.
4. Забрєдовський С.Г. Методика роботи з хореографічним колективом: навч.посіб. – К. :НАКККіМ, 2010.